

"Απόσταση", συμμετοχή και αποτύπωμα συνεργατικών και εθελοντικών εγχειρημάτων

"Απόσταση, συμμετοχή και αποτύπωμα συνεργατικών και εθελοντικών εγχειρημάτων" ήταν το θέμα της 22ης εκπομπής του Λαϊκού Πανεπιστημίου Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, που μεταδόθηκε την **Τρίτη 17 Μαΐου 2016** στις 6:00-7:00 μμ στα FM 100,6 το δημοτικό ραδιόφωνο εθελοντών της Θεσσαλονίκης και διαδικτυακά στο www.fm100.gr.

Καλεσμένος: ο Θεόδωρος Μπένος, ερευνητής στο Maastricht University (Ολλανδία) και εξωτερικός συνεργάτης του Ιταλικού Ινστιτούτου Αγροτικών Ερευνών "CREA" (σε σύνδεση μέσω Skype).

Συντονισμός - παρουσίαση: Δρ. Κώστας Νικολάου και Δρ. Άσπα Παπαφιλίππου.

Ηχοληψία-Πολυμέσα: Γιάννος-Άγγελος Νικολάου.

Απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης:

Νικολάου: Καλησπέρα σε όλους και σε όλες. Είμαι ο Κώστας Νικολάου και σας καλωσορίζω στην 22^η εκπομπή του Λαϊκού Πανεπιστημίου Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας στα FM 100,6 το δημοτικό ραδιόφωνο εθελοντών της Θεσσαλονίκης και διαδικτυακά στο www.fm100.gr την οποία συντονίζουμε και συμπαραουσιάζουμε με την Άσπα Παπαφιλίππου.

Παπαφιλίππου: Καλησπέρα και από εμένα. Είμαι η Άσπα Παπαφιλίππου και μαζί μας είναι σήμερα σε σύνδεση μέσω skype από το Μάαστριχτ της Ολλανδίας, ο Θεόδωρος Μπένος ερευνητής στο Μάαστριχτ University και εξωτερικός συνεργάτης του Ιταλικού Ινστιτούτου Αγροτικών Ερευνών Crea. Καλησπέρα, καλωσήρθες στην εκπομπή.

Μπένος: Καλησπέρα. Εγώ ευχαριστώ.

Νικολάου: Στη σημερινή εκπομπή θα συζητήσουμε τι είναι το φαινόμενο της «απόστασης» που παρατηρείται σε συνεργατικά σχήματα. Πώς συνδέεται με τον αρχαίο θεσμό του οστρακισμού, και πώς αντιμετωπίζεται. Θα μιλήσουμε για έρευνες και παραδείγματα που υπάρχουν από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Γιατί η ολιστική συμμετοχή παίζει σημαντικό ρόλο στις συλλογικές κινήσεις και πως συνδέεται με την έννοια της «μέθεξης» και τέλος γιατί ο διάλογος μεταξύ εθελοντικών εγχειρημάτων είναι πιο επίκαιρος από ποτέ.

Παπαφιλίππου: Ας ξεκινήσουμε λέγοντάς μας δυο λόγια για τη δραστηριότητά σου στην ερευνητική και ιδιαίτερα για το θέμα της διδακτορικής σου έρευνας που είναι «Βιωσιμότητα συνεργατικών σχημάτων και εθελοντικών οργανώσεων». Θοδωρή σε ακούμε.

Μπένος: Ωραία, εγώ εργάζομαι για λογαριασμό του τμήματος Marketing στο Πανεπιστήμιο του Maastricht. Ξεκίνησα από παλιά την έρευνα μου στο χώρο του μάρκετινγκ τροφίμων και αγροτικών προϊόντων, αλλά η ισχυρή παρουσία των Ολλανδικών Συνεταιρισμών στο χώρο αυτό και η γενικότερη κουλτούρα της συνεργασίας που υπάρχει στη χώρα, θα έλεγα ότι με κέρδισε. Γοητεύτηκα από το συνεταιριστικό μοντέλο και έτσι στράφηκα στη μελέτη αρχικά των αγροτικών συνεταιρισμών. Με την ομάδα που συνεργάζομαι εδώ πραγματοποιήσαμε έρευνα αρχικά για ολλανδικούς αγροτικούς συνεταιριστικούς οργανισμούς και στη συνέχεια για ελληνικούς. Το γενικότερο συμπέρασμα που έχει προκύψει από την έρευνά μας είναι ίσως ότι έχουμε ξοδέψει πολύ χρόνο και κόπο για τη μελέτη των οργανωτικών χαρακτηριστικών, του θεσμικού πλαισίου, ενώ πολλές φορές το καλύτερο ίσως που μπορούμε να κάνουμε είναι να αφήνουμε τα ίδια τα συνεταιριστικά σχήματα να κάνουν τη δουλειά τους, να μη τους βάζουμε εμπόδια, ειδικά οι κυβερνήσεις, αλλά και οι ίδιοι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί θα πρέπει να δίνουν έμφαση στο πώς θα ενισχύουν την ταυτότητά τους οι ίδιοι, π.χ. με απευθείας διάθεση της παραγωγής, τους με δικά τους σχήματα ή επωνυμία, όπως επίσης και πώς θα αφογκράζονται καλύτερα τις επιθυμίες των μελών τους και τις επιθυμίες όσων αγοράζουν τα προϊόντα τους. Τώρα ως εξωτερικός συνεργάτης του Ιταλικού Ινστιτούτου Αγροτικών Ερευνών που αναφέρατε νωρίτερα, που είναι κάτι σαν το δικό μας ΕΘΙΑΓΕ, για όσους γνωρίζουν.

Νικολάου: Α, μάλιστα. Ναι, ναι.

Μπένος: Έχω ασχοληθεί με το θέμα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της εφαρμογής αυτής στις χώρες BENELUX, δηλαδή, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, καθώς και σε Ελλάδα και σε Κύπρο. Δε θα κουράσω τους ακροατές μας, το μόνο που θέλω να προσθέσω είναι κάτι που πάντα βρίσκω ως ωραία ιστορία, είναι ότι μια από τις πιο ωραίες αποφάσεις που έχω δει γενικά αυτά τα χρόνια, ήταν αυτή που πήρε η Ολλανδική Κυβέρνηση στο σκέλος των συνδεδεμένων Ολλανδικών ενισχύσεων. Τι

έκαναν οι Ολλανδοί; Αποφάσισαν να ενισχύσουν κτηνοτρόφους που πηγαίνουν τα πρόβατα και τις αγελάδες σε πιο απομακρυσμένα σημεία, που δεν είναι πλούσια σε τροφή και δεν τους συμφέρει οικονομικά, πλην όμως αυτά τα σημεία είναι ορατά από το γενικότερο πληθυσμό και έτσι διατηρούν την εικόνα, τη βουκολική εικόνα της βοσκής που αρέσει πολύ στους Ολλανδούς. Είναι, έτσι, μια εικαστική εικόνα, με την οποία έχουν μεγαλώσει πολλές γενιές και τη θεωρούν αναπόσπαστο μέρος της παράδοσής τους.

Νικολάου: Αυτό έχει σχέση και με την ποιότητα προφανώς. Γιατί μιλάμε για ελεύθερη βόσκηση, άρα δεν μιλάμε για βιομηχανία ζώων.

Μπένος: Σίγουρα. Σίγουρα. Ένα πράγμα που σίγουρα κάνουν και οι ολλανδικοί συνεταιρισμοί κτηνοτρόφων είναι και οι ίδιοι επιδοτούν τη βόσκηση εκτός στάβλων. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο, για να ανεβάζουν την ποιότητα. Αλλά αυτό, όπως ανέφερα είναι μέσα στα πλαίσια της κοινής αγροτικής πολιτικής, και είναι κάτι που έχει γενικότερα έναν κοινωνικό χαρακτήρα. Δηλαδή είναι κάτι που ο κόσμος το θέλει, το ζητάει.

Τώρα για να γυρίσουμε πάλι στο κομμάτι το ερευνητικό. Τα τελευταία χρόνια έχω εστιάσει στη βιωσιμότητα, όχι μόνο των αγροτικών συνεταιρισμών που ασχολήθηκα αρχικά, ή των συνεταιρισμών γενικά, αλλά γενικότερα των εθελοντικών συμμετοχικών οργανώσεων που υπηρετούν ένα κοινωνικό σκοπό, μια αποστολή. Με ενδιαφέρει το κοινωνικό στοιχείο, ο κοινοτισμός, η συμμετοχή σε αυτά και οι σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σε συνεργατικά σχήματα. Και όπως θα μας δοθεί η ευκαιρία να συζητήσουμε και αργότερα, επικέντρωσα τις ερευνητικές μου απόπειρες σε δυο στοιχεία. Σε μια βασική απειλή για αυτά τα σχήματα, την απόσταση και σε μια βασική ευκαιρία, την ολιστική συμμετοχή.

Νικολάου: Πολύ ωραία. Θα τα πούμε λοιπόν στη συνέχεια αυτά. Ας κάνουμε το πρώτο μας μουσικό διάλειμμα. Σήμερα ακούμε εναλλακτική ροκ μουσική από τους U2.

Παπαφιλίππου: Ας συζητήσουμε λοιπόν για το τι είναι το φαινόμενο της απόστασης που παρατηρείται σε συνεργατικά σχήματα. Πως συνδέεται με τον αρχαίο θεσμό του οστρακισμού. Ας ακούσουμε λοιπόν το Θοδωρή.

Μπένος: Λοιπόν, το φαινόμενο της απόστασης είναι μια βασική απειλή. Είναι μια απειλή που επηρεάζει ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, δηλαδή τη σχέση της με τη βάση, με τα μέλη. Ξέρετε, άλλες διαφορετικές μορφές οργάνωσης και δράσεις που δεν εντάσσονται στο χώρο της συνεργατικής οικονομίας, για παράδειγμα οι κλασικές εταιρίες της ιδιωτικής οικονομίας, προσπαθούν, ειδικά τα τελευταία χρόνια να δημιουργήσουν στενές σχέσεις με τους συνεργάτες τους, τους πελάτες τους, επενδύοντας χρόνο και χρήμα στην δημιουργία δικτύων, κοινοτήτων, προγραμμάτων αφοσίωσης, μεταξύ άλλων. Με άλλα λόγια προσπαθούν να αντιγράψουν στοιχεία από κάτι που οι συνεταιρισμοί έχουν ήδη έτοιμο, και που, αν θέλετε τη γνώμη μου, δε γίνεται φυσικά να αντιγράψεις.

Υπάρχουν μάλιστα πολλοί που αποδίδουν την αξιοθαύμαστη ανθεκτικότητα των συνεταιρισμών στα χρόνια της κρίσης, σε αυτό το χαρακτηριστικό, δηλαδή, στη σχέση τους και τους δεσμούς τους με τη βάση. Παρόλα αυτά υπήρξαν τα τελευταία χρόνια κάποια δημοσιεύματα που διαβάσαμε εμείς στο Μάαστριχτ, τα οποία αφορούσαν σε

συνεταιρισμούς κυρίως του εξωτερικού, και τα οποία ανέφεραν ότι η αφοσίωση των μελών, πλήττεται από την αυξανόμενη αποσύνδεσή τους από τους συνεταιρισμούς τους ειδικά όταν οι τελευταίοι μεγεθύνονται ή και επεκτείνονται γεωγραφικά. Ως προς το τελευταίο σκεφτείτε για παράδειγμα ότι στην Ολλανδία υπάρχουν πολλά συνεργατικά σχήματα που εκτείνονται σε όλη τη χώρα. Βέβαια, εντάξει, η Ολλανδία δεν είναι βέβαια η πιο μεγάλη γεωγραφικά χώρα της Ευρώπης, αλλά και πάλι δεν είναι αμελητέο το μέγεθος αυτό, ειδικά όταν αφορά σε πολλές χιλιάδες μέλη. Τώρα, αυτή η αποσύνδεση που ανέφεραν τα δημοσιεύματα, διαπιστώσαμε ότι σχετίζεται με αυτό που ονομάζουμε «απόσταση». Με απλά λόγια αντί τα μέλη να νοιώθουν κοντά στο κοινό τους εγχείρημα, κοντά στο κοινό τους δημιούργημα, αν θέλετε, φαίνεται ότι άρχισαν να αισθάνονται ότι απομακρύνονται, ότι έχαναν την ουσιαστική τους επαφή. Έτσι λοιπόν, ξεκινήσαμε να μελετάμε το φαινόμενο αυτό σε διάφορα είδη συνεταιρισμών, σε αγροτικούς, πιστωτικούς και καταναλωτικούς, με σκοπό και εμείς να δούμε πώς μπορούμε και εμείς να βοηθήσουμε στην αντιμετώπισή τους. Προκειμένου, να μπορέσουμε να μελετήσουμε καλύτερα το φαινόμενο αυτό, σκεφτήκαμε, να χρησιμοποιήσουμε κάποια θεωρητικά εργαλεία. Έτσι, προσπαθήσαμε να στραφούμε στο φαινόμενο του εξοστρακισμού, το οποίο αντλεί την προέλευσή του από τον αρχαίο θεσμό του οστρακισμού. Τι είναι λοιπόν το φαινόμενο του εξοστρακισμού; Είναι μια ονομασία που έδωσαν οι επιστήμονες στο πεδίο της κοινωνικής ψυχολογίας, με πρωτεργάτη τον Αμερικάνο Kipling D. Williams, για να περιγράψουν την αίσθηση του αποκλεισμού που μπορεί να βιώσουμε όλοι μέσα μας σε κάθε είδους σχέση, είτε είναι επαγγελματική, διαπροσωπική, σχέση που αφορά σε φυσική παρουσία αλλά και σε κοινωνικά δίκτυα, στο διαδίκτυο, όπου γενικά υπεισέρχεται το κοινωνικό στοιχείο. Ο Williams εμπνεύστηκε από τον αρχαίο θεσμό στην Αθήνα, ο οποίος, όπως ξέρουμε είχε θεσπιστεί για να προστατεύεται η Αθηναϊκή Δημοκρατία από την τυραννία. Νομίζω οι περισσότεροι ξέρουν τι ήταν αυτό, αλλά έτσι για να θυμίσω πολύ γρήγορα.

Νικολάου: Ναι, πες δυο κουβέντες.

Μπένος: Ναι, ναι. Ο οστρακισμός ήταν ένας θεσμός που ακολουθούσαν οι Αθηναίοι στην Εκκλησία του Δήμου, όπου συγκεντρώνονταν μια φορά το χρόνο και προσπαθούσαν να αποφασίσουν αν θα έπρεπε να εξορίσουν έναν από τους πολίτες της Αθήνας. Αυτό πώς γινόταν; Αν έκριναν πως έπρεπε να γίνει κάτι τέτοιο, έγραφε κάθε πολίτης, το όνομα κάποιου άλλου Αθηναίου πολίτη, τον οποίο επιθυμούσε να εξοριστεί σε ένα θραύσμα πήλινου αγγείου, το λεγόμενο όστρακο, από όπου και η ονομασία, και αυτός που συγκέντρωνε τις περισσότερες ψήφους, αναγκαζόταν να εγκαταλείψει την Αθήνα για δέκα χρόνια. Με αυτό τον τρόπο λοιπόν αποκλειόταν από την πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου, ήταν σαν να έπαυε να υπάρχει, ενώ φυσικά δεν εξοντωνόταν, ήταν αυτό που λέμε σαν να βίωνε έναν κοινωνικό θάνατο. Αυτό το εργαλείο μετά ευτελίστηκε γιατί χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο εξόντωσης πολιτικών αντιπάλων, αλλά όπου εφαρμόστηκε είχε αυτά τα αποτελέσματα. Να αισθάνεται ο άλλος ότι αποκλείεται από την κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου του.

Ερχόμαστε στο τώρα. Το φαινόμενο του εξοστρακισμού δεν λαμβάνει αυτή την ακραία μορφή, σε καμιά περίπτωση. Τον βιώνουμε σε ήπιες μορφές και όπως έχουν υπολογίσει οι επιστήμονες στο χώρο της κοινωνικής ψυχολογίας είναι κάτι που βιώνουμε οι περισσότεροι από εμάς σχεδόν καθημερινά. Θα σας δώσω ένα σύγχρονο, καθημερινό παράδειγμα για να καταλάβουν και οι σημερινοί μας ακροατές λίγο καλύτερα τι

εννοούμε. Αν κάποιος επικοινωνήσει μαζί μας στο τηλέφωνο ή στα κοινωνικά δίκτυα και εμείς δεν του απαντήσουμε, μπορεί να δοθεί η εντύπωση ότι τον αγνοούμε. Ειδικά, αν αυτό γίνει κατ' επανάληψη. Η δύναμη του φαινομένου έγκειται ακριβώς στην απουσία της δράσης. Δεν είναι αυτά που κάνουμε, αλλά αυτά που δεν κάνουμε. Δημιουργεί λοιπόν ένα ασαφές περιβάλλον, καθώς δεν δίνεται η δυνατότητα, ας πούμε στο θύμα, να γνωρίζει, τι συμβαίνει, και αν όντως αυτό συμβαίνει, γιατί πολλές φορές μπορεί να είναι απλή παράλειψη, αν υπάρχουν λόγοι και ποιοι είναι αυτοί. Επίσης, κάτι που ενισχύει τη δύναμή του είναι ότι παρότι είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, είναι κάτι που ο καθένας βιώνει προσωπικά, και εν τέλει ερμηνεύει διαφορετικά. Όπως είναι φυσικό ο εξοστρακισμός παρατηρείται πιο έντονα σε κοινωνικούς χώρους, για παράδειγμα το πιο συχνό πεδίο εφαρμογής και αντίστοιχα μελέτης, είναι το εργασιακό περιβάλλον, έτσι, στο οποίο αναγκαστικά ερχόμαστε σε επαφή με άλλους ανθρώπους, και καλούμαστε φυσικά να συνεργαστούμε. Νομίζω, όλοι από εμάς θα έχουν εμπειρίες σε χώρους εργασίας, όπου συνάδελφοί μας μπορεί να μας αγνόησαν, μπορεί να μη μας έδωσαν σημασία, μπορεί να μην αποκρίθηκαν στα αιτήματά μας ή απλά μπορεί να μην ήθελαν να κάνουν παρέα μαζί μας και έτσι να μας έδωσαν την αίσθηση γενικότερα ότι μας αποκλείουν.

Τώρα, για να επιστρέψουμε στα συνεργατικά σχήματα, ο εξοστρακισμός βρήκαμε ότι συνήθως εκφράζεται με ανεπαρκή προσοχή ως προς το μέλος, απουσία ενδιαφέροντος ως προς αυτό, μειωμένη ανταπόκριση, καθόλου απόκριση στα αιτήματα ή στα μηνύματα ενός μέλους, μειωμένη επίδραση στις αποφάσεις που μπορεί να έχει ένα μέλος, αποκλεισμός από σημαντικές πληροφορίες και γενικότερα αδύναμη φωνή του μέλους που δεν εισακούγεται. Επίσης, βρήκαμε ότι μπορεί να προέλθει από διαφορετικές πλευρές, δηλαδή, από άλλα μέλη, από μέλη του Δ.Σ. (Διοικητικού Συμβουλίου), ακόμη και από εργαζόμενους. Αυτό στη συνέχεια βρήκαμε ότι παίζει μεγάλο μέρος στη δημιουργία της απόστασης μεταξύ των μελών και του συνεταιρισμού, ή ακόμη μεταξύ των μελών μεταξύ τους. Χτυπάει σε αυτό που λένε στη ρίζα του συνεργατισμού, δηλητηριάζει τις σχέσεις εντός του συνεργατικού σχήματος, και εν τέλει επιδρά αρνητικά στην συνολικότερη λειτουργία του σχήματος, ακόμη και όταν τα επίπεδα του φαινομένου είναι αρκετά χαμηλά. Είναι αξιοσημείωτο, ότι πολλές φορές αρκεί ένα μικρό επεισόδιο εξοστρακισμού για να αρχίσει να χύνεται το δηλητήριο της απόστασης.

Νικολάου: Θεωρώ, θα λέγαμε ότι, - πολλές είναι οι παράμετροι βέβαια – το γεωγραφικό και το θέμα του μεγέθους του συνεταιρισμού, γεωγραφικό δηλαδή αν ο συνεταιρισμός απλώνεται σε διάφορα χωριά και σε διάφορες πόλεις και δεν είναι σε μια πόλη. Και δεύτερον και το θέμα του αριθμού των μελών του συνεταιρισμού, αν είναι 50,000, μην πω 1 εκατομμύρια μέλη – υπάρχουν και αυτά στον πλανήτη, όχι αγροτικοί, άλλου τύπου, είναι δυο βασικά σημεία που ότι και να κάνει κανείς δύσκολα τα ξεπερνάει και άρα εδώ έχεις φαινόμενο απόστασης και αποκλεισμού τελικά των μελών; Είναι δυο σημαντικά πράγματα που κανείς πρέπει να τα προσέξει;

Μπένος: Ναι, ναι. Όταν η κλίμακα λίγο χάνεται και παύει να είναι, όπως λέμε, ανθρώπινη...

Νικολάου: Δεν είναι τοπική δηλαδή.

Μπένος: Ναι, (όταν) δεν είναι τοπική, εννοείται ότι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για να αισθάνονται τα μέλη ότι εξοστρακίζονται. Αυτό, το είδαμε. Δεν ξέρω αν θέλετε να αναφέρω συγκεκριμένα παραδείγματα,

Νικολάου: Σε επόμενη φάση τα παραδείγματα. Το ρώτησα έτσι γενικά.

Μπένος: Εντάξει. Πάντως παίζει ρόλο. Στα παραδείγματα της Ολλανδίας αυτό ήταν κάτι που είδαμε και προσπαθήσαμε με κάποιο τρόπο να δούμε και ποιο τρόπο μπορεί να διορθωθεί.

Νικολάου: Στον πληθυσμό μια λύση φαντάζομαι είναι να σπάσεις το συνδυασμό σε μικρότερες συνελεύσεις. Ας πούμε στην Αρχαία Αθήνα ένα μέγεθος ιδανικό θεωρείτο το 300. Παράδειγμα. Για να μπορείς να κάνεις συνέλευση.

Μπένος: Ναι, ακριβώς. Είναι σαν να λέμε δημιουργούμε τοπικούς πυρήνες και τοπικές επιτροπές που σε συνέχεια να συνδέονται μεταξύ τους, για να δίνεται η δυνατότητα σε όλους να εκφράζεται η φωνή τους, αλλά επίσης και επίσης να υπάρχει μια διασύνδεση με το κεντρικό σχήμα και με την κεντρική διοίκηση.

Νικολάου: Και παραπέρα πρέπει να ασκήσεις και μια πολιτική για να συνέρχονται τα μέλη, λαϊκή. Αλλά θα το δούμε νομίζω στα επόμενα κομμάτια της εκπομπής. Ας πάμε σε ένα διάλειμμα (ακούγεται: *With or without you, U2*).

Παπαφίλιππου: Ακούτε την εκπομπή του Λαϊκού Πανεπιστημίου Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, στα FM 100,6 και διαδικτυακά στο www.fm100.gr. Αρχείο των εκπομπών υπάρχει στον ιστότοπο του Λαϊκού που μπορείτε να βρείτε σε αναζήτηση στο Google ή απευθείας στη διεύθυνση www.univsse.gr. Μαζί μας είναι σήμερα σε σύνδεση μέσω skype από το Μάαστριχτ της Ολλανδίας, ο Θόδωρος Μπένος, ερευνητής στο Maastricht University.

Θοδωρή θα ήταν ενδιαφέρον να ακούσουμε για έρευνες και παραδείγματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό, για το φαινόμενο της απόστασης που παρατηρείται σε συνεργατικά σχήματα.

Μπένος: Ωραία. Εμείς ξεκινήσαμε πάλι από την Ολλανδία. Συνεργαστήκαμε με δυο από τα μεγαλύτερα συνεταιριστικά σχήματα, ένα από το χώρο των αγροτικών συνεταιρισμών και ένα από το χώρο των πιστωτικών, μια συνεταιριστική τράπεζα δηλαδή και όπως συζητήσαμε και πριν στην Ολλανδία γενικά τα σχήματα τα συνεργατικά είναι πολύ μεγάλα. Βλέπουμε σχήματα δηλαδή που μπορεί να εκτείνονται σε όλη τη χώρα. Εμείς συνεργαστήκαμε με το συνεταιρισμό γαλακτοπαραγωγών Friesland Cambina αυτό που στην Ελλάδα ξέρουμε ως NOYNOY και το δεύτερο σχήμα ήταν μια από τις μεγαλύτερες συνεταιριστικές τράπεζες γενικά, όχι μόνο στην Ολλανδία, η Rabobank.

Νικολάου : Ναι γνωστή, πολύ.

Μπένος : Και Κώστα διαπιστώσαμε αυτό που είπες πριν. Ότι σε αυτές τις περιπτώσεις και σε αυτά τα πολύ μεγάλα σχήματα το φαινόμενο έχει αρχίσει κάπως να παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις, τουλάχιστον για ένα τμήμα της βάσης, δηλαδή των μελών. Στις αρχικές συζητήσεις που είχαμε με τα μέλη δεν θα ξεχάσω ποτέ που κάποιοι μου έλεγαν αισθανόμαστε σαν ένας απλός αριθμός, κάποιοι άλλοι αισθανόμαστε ότι

είμαστε αόρατοι, σαν να μην υπάρχει το συλλογικό εγχείρημα για εμάς. Είδαμε λοιπόν ότι μέσα από αυτές τις συζητήσεις πως ένας βασικός λόγος που λειτουργεί ο εξοστρακισμός σαν δηλητήριο, είναι ότι αρκετοί, ακόμη και αν ο συνεταιρισμός τους είναι πολύ μεγάλος αισθάνονται ότι τον έχουν οικοδομήσει και οι ίδιοι ή οι ίδιες ως ένας σημαντικό βαθμό. Τον αισθάνονται εν μέρει σαν δημιουργημά τους, οπότε έχουν συγκεκριμένες προσδοκίες, τον πονούν πιστεύουν ότι ο συνεταιρισμός είναι κάτι άλλο. Είναι ένα σχήμα που εξ ορισμού πρέπει να προσέχει τα μέλη του, τους συνδημιουργούς του, αν θέλετε. Αλλά όπως επίσης και τα ίδια τα μέλη πρέπει να προσέχουν τις σχέσεις μεταξύ τους. Δηλαδή είναι ένας κοινωνικός χώρος όπου το κοινωνικό περιβάλλον πρέπει να εντάσσει και όχι να αποκλείει. Για αυτό και όταν βιώνουν μικρά ή μεγάλα επεισόδια αυτού του φαινομένου ή γενικότερα τέτοια συμπεριφορά, είδαμε ότι αρχίζουν να κάνουν ακόμη και σκέψεις αποχώρησης. Είδαμε δηλαδή, ότι μέχρι εκεί μπορεί να φτάσει. Στη συνέχεια το είδαμε πιο προσωπικά, με προσωπική έρευνα, σε μεγαλύτερη κλίμακα, συμπεριλάβαμε και έναν καταναλωτικό συνεταιρισμό για να είναι το δείγμα μας όσο το δυνατό πιο αντιπροσωπευτικό και είδαμε, διαπιστώσαμε αυτό που περιμέναμε, ότι δηλαδή το φαινόμενο υπάρχει, είναι μεν χαμηλής έντασης, ασκεί όμως επιρροή στη γενικότερη στάση των μελών απέναντι στον συνεταιρισμό και τη λειτουργία του.

Νικολάου: Ήταν τοπικός ο καταναλωτικός συνεταιρισμός ή και αυτός είχε μεγάλη γεωγραφική κλίμακα;

Μπένος: Αυτός δεν είχε την κλίμακα των άλλων. Αυτός είχε πάνω από 1000 μέλη. Τώρα γεωγραφικά για το μέγεθος της Ολλανδίας θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μεγάλος. Για το μέγεθος πιο μεγάλων χωρών μπορεί να μην θεωρείται πολύ μεγάλος. Αλλά γενικότερα ο καταναλωτικός είχε ένα μεγαλύτερο γεωγραφικό εύρος από ότι οι άλλοι δυο που είχαν μόνο τη χώρα. Στη συνέχεια επεκτείναμε την έρευνα στην Ελλάδα. Απευθυνθήκαμε πάλι σε ένα σχήμα από τον αγροτικό χώρο, σε ένα συνεταιριστικό σχήμα από τον χώρο των τραπεζών, αλλά και σε έναν κοινωνικό καταναλωτικό συνεταιρισμό της Θεσσαλονίκης, τον δικό σας δηλαδή, τον "Βίος Coop". Εδώ θέλω να αναφέρω και κάποιο αστείο περιστατικό που βίωσα πρόσφατα στην Ολλανδία. Μιλώντας με κάποιους Ολλανδούς συναδέλφους για το "Βίος Coop". Όταν δούμε αυτή τη λέξη στα Ολλανδικά, και διαβάσουμε ενωμένη αυτή τη λέξη, στα ολλανδικά, σημαίνει «κινηματογράφος», και έτσι τους είπαμε χαριτολογώντας ότι έχει και το στοιχείο το καλλιτεχνικό. Στην Ελλάδα διαπιστώσαμε ότι υπάρχει αυτό το φαινόμενο. Πιο έντονο είναι στον αγροτικό χώρο. Κι αυτό που μας έκανε εντύπωση, ήταν ότι πραγματικά, από όλα τα παραδείγματα το "Βίος Coop", αποτελούσε το πιο φωτεινό παράδειγμα αντιμετώπισης του φαινομένου αυτού. Πιστεύω ίσως γιατί έχει οργανωθεί με αυτό τον τρόπο. Έχει ένα πρότυπο χαρακτήρα λειτουργίας θα έλεγα και αφενός τα επίπεδα του φαινομένου είναι αρκετά χαμηλά και αφετέρου ο ίδιος ο Βίος ήδη προφυλάσσει αποτελεσματικά τις σχέσεις που αναπτύσσονται στους κόλπους του αλλά και τις σχέσεις των μελών με το ίδιο το σχήμα. Νομίζω ότι έχει αναφερθεί πολλές φορές αυτό και πολύς κόσμος που ακούει την εκπομπή ξέρει, έχει έρθει σε επαφή και ξέρει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί, ότι καθένας μπορεί να συμμετέχει ή οι επιτροπές που συνεδριάζουν και τα ΔΣ είναι ανοιχτά, ότι η ανταπόκριση είναι άμεση και ότι όλοι έχουν τη δυνατότητα να εισακουστεί η φωνή τους. Οπότε όλα αυτά τα στοιχεία συνεισφέρουν και στο μετριασμό του φαινομένου αφενός, αφετέρου να μην επηρεάζει

αυτό το φαινόμενο, όταν παρατηρείται, άλλα επιθυμητά χαρακτηριστικά όπως η συνοχή του ίδιου του σχήματος.

Νικολάου: Άλλα χαρακτηριστικά που βγήκαν, μήπως; Από την έρευνα που θα μπορούσες να μας πεις εννοείται. Γιατί έρευνα είναι.

Μπένος: Στην Ελλάδα εννοείς Κώστα ή στο εξωτερικό θέλεις;

Νικολάου: Όπως νομίζεις. Στην Ελλάδα και συγκριτικά μεταξύ τους, γιατί πήρες τρία συνεταιριστικά σχήματα στον αγροτικό, καταναλωτικό και τον τραπεζικό τομέα και τρία αντίστοιχα στην Ελλάδα. Θα ήθελες κάποιο άλλο συγκριτικό στοιχείο ενδιαφέρον να αναφέρεις;

Μπένος: Κοίταξε, είναι κάτι που ψάχνουμε να επιβεβαιώσουμε είναι αυτό που είπες πριν και έχει να κάνει με το μέγεθος και το εύρος. Ξέρεις από τη μια είναι ευχάριστο να αυξάνεται η διείσδυση ενός συνεταιριστικού σχήματος, και γενικότερα του συνεταιριστικού μοντέλου, αλλά μετά τίθενται τέτοια ερωτήματα, όπως αυτό, το φαινόμενο για παράδειγμα του οστρακισμού. Υπάρχουν περιπτώσεις που τα μέλη ξεπερνούν και τις χιλιάδες. Δηλαδή αν δούμε ένα παράδειγμα που όλοι επικαλούνται, όπως το παράδειγμα της Mondragon στην Ισπανία, εκεί μπορεί να αναθεωρούμε, εκεί η κλίμακα ξεφεύγει πια από τα όρια, και αναρωτιόμαστε και εμείς οι ίδιοι πως μπορούμε να αντιμετωπίσουμε ένα τέτοιο φαινόμενο που πολλές φορές δεν εντοπίζεται και εύκολα. Δηλαδή, εμείς για μπορέσουμε να μετρήσουμε, αναπτύξαμε ένα ειδικό εργαλείο, για να μπορέσουμε να ρωτήσουμε τα μέλη. Γιατί δεν είναι ας πούμε ένα θερμό επεισόδιο που είναι εύκολα ανιχνεύσιμο. Δηλαδή αν σε μια γενική συνέλευση υπάρξει κάποια ένταση, αυτό είναι κάτι που μπορούμε να διαπιστώσουμε. Αν στο παντοπωλείο υπάρξει κάποια αψιμαχία ή υπάρχουν εντάσεις, επίσης αυτό είναι κάτι που διαπιστώνεται. Το πρόβλημα με το φαινόμενο του εξοστρακισμού είναι ότι δεν ανιχνεύεται πάντα τόσο εύκολα. Και θα πρέπει να το παρακολουθούμε εκ των προτέρων και να δημιουργούμε τις προϋποθέσεις, ώστε να μην κάνει την εμφάνισή του ή να δίνουμε τις κατάλληλες οδηγίες στα άλλα μέλη, στους εργαζόμενους, στο Δ.Σ. (Διοικητικό Συμβούλιο), είτε αντιστοίχως όταν αυτό εμφανίζεται να δούμε με ποιους τρόπους μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το ίδιο είτε την επίδραση που δύναται αυτό να έχει σε επιθυμητά στοιχεία, όπως είπα, όπως είναι η συνοχή του ίδιου του σχήματος.

Νικολάου: Πολύ ωραία. Πάμε σε ένα διάλειμμα. (μουσική)

Παπαφιλίππου: Ακούτε την εκπομπή του Λαϊκού Πανεπιστημίου Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, στα FM 100,6 και διαδικτυακά στο www.fm100.gr. Αρχείο των εκπομπών υπάρχει στον ιστότοπο του Λαϊκού που μπορείτε να βρείτε με αναζήτηση στο Google ή απευθείας στη διεύθυνση univsse.gr. Μαζί μας είναι σήμερα από το Μάαστριχτ της Ολλανδίας, μέσω skype, ο Θόδωρος Μπένος, ερευνητής στο Maastricht University. Θα θέλαμε να ολοκληρώσουμε λίγο την κουβέντα που είχαμε για το φαινόμενο της απόστασης, πώς αντιμετωπίζεται και σε δεύτερο μέρος μετά γιατί «ολιστική» συμμετοχή παίζει σημαντικό ρόλο στις συλλογικές κινήσεις και πως συνδέεται με την έννοια της «μέθεξης».

Μπένος: Ωραία. Σε ευχαριστώ Άσπα. Θα αναφερθώ πάλι λίγο στους τρόπους με τους οποίους το αντιμετωπίζουμε. Όπως είπαμε και πριν ο πρώτος είναι να επιτεθούμε απευθείας στο φαινόμενο, με δομικές παρεμβάσεις, δηλαδή να δημιουργούμε τους

κατάλληλους μηχανισμούς, διαδικασίες, επιτροπές, εκδηλώσεις, προκειμένου να ενισχύουμε τη φωνή, τη συμμετοχή των μελών αλλά και τη γενικότερη αλληλεπίδρασή τους. Στην Ολλανδία αυτό που κάνουν στον αγροτικό συνεταιρισμό εν προκειμένω, σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν τοπικές επιτροπές, σε πολλά μέρη, που συνέρχονται σε εβδομαδιαία βάση, και έτσι έχουν τη δυνατότητα τα μέλη σε ανθρώπινη κλίμακα να ανταλλάξουν πληροφορίες, τεχνικές γνώσεις, αλλά απλά και να συναναστραφούν, να κάνουν παρέα.

Νικολάου: Πολύ καλό ακούγεται.

Μπένος: Ναι, ναι. Είναι πολύ ωραίο. Πάντα – μου αρέσει αυτό – καταλήγουν να πίνουν μπύρες στο τέλος.

Νικολάου: Ωραίο, ναι. Σωστό.

Παπαφιλίππου: Καλή κατάληξη.

Μπένος: Επίσης θα πρέπει να δίνονται και κατάλληλες οδηγίες. Είναι αυτό που είπαμε πριν. Επειδή είναι κάτι που δεν ανιχνεύεται εύκολα, και που συχνά δεν ξέρουμε από πού μπορεί να προέρχεται, μια απλή φαινομενικά – μια απόκριση σε ένα τηλεφωνικό μήνυμα - πολλές φορές αρκεί για να αρχίσει κάποιος να αναπτύσσει την αίσθηση ότι δεν του δίνεται σημασία, προσοχή και ότι σιγά σιγά απομακρύνεται από το σχήμα. Ο δεύτερος τρόπος είναι αυτός που εξετάσαμε πειραματικά. Δηλαδή είναι αυτό που είπαμε πριν. Δεν προσπαθούμε να επιτεθούμε στο ίδιο το φαινόμενο, αλλά τουλάχιστον να μετριάσουμε τις επιπτώσεις του στη γενικότερη λειτουργία του συνεταιρισμού και στην αφοσίωση των μελών. Επειδή όπως είπαμε πριν, το φαινόμενο είναι κάτι που ο καθένας βιώνει προσωπικά και ερμηνεύει διαφορετικά και επειδή η ασάφεια που το περιβάλλει δυσκολεύει τη διαπίστωσή του, αυτό που δοκιμάσαμε ήταν να κάνουμε κάτι που να αφορά αντί το προσωπικό στο συλλογικό κομμάτι. Δηλαδή να ενισχύουμε την ταυτότητα ενός συνεταιρισμού ως συλλογικού εγχειρήματος, να υπενθυμίζουμε δηλαδή στα μέλη ότι στα συνεργατικά σχήματα το συλλογικό συμφέρον έχει τη μεγαλύτερη αξία, και να τονίζουμε ότι ουσιαστικά πρόκειται για κάτι κοινό. Με άλλα λόγια δηλαδή να προτάσσουμε το συλλογικό έναντι του προσωπικού, και του ατομικού. Αυτό είναι κάτι που δοκιμάσαμε σε δυο συνεταιρισμούς, έναν στην Ολλανδία και έναν στην Ελλάδα, κυρίως διοργανώνοντας εκδηλώσεις, καθώς και μέσα από επικοινωνιακά μηνύματα που ενίσχυαν την αίσθηση της συλλογικής ταυτότητας και των κοινών στόχων. Είδαμε ότι σε αυτό το κομμάτι τουλάχιστον πέτυχε. Γιατί μετά ξανακάναμε την μέτρηση και είδαμε ότι είχε αποτέλεσμα. Τώρα, ο τρίτος τρόπος, και ερχόμαστε στον τρόπο της ολιστικής συμμετοχής, είναι κάτι που μελετάμε όχι μόνο σε συνεταιρισμούς, αλλά γενικότερα σε συλλογικές κινήσεις, όπως σε μη κερδοσκοπικά σωματεία. Πριν από λίγα χρόνια, θυμίζω ότι η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία, έδωσε στη δημοσιότητα ένα αναπτυξιακό σχέδιο με τίτλο «Προσχέδιο για μια συνεταιριστική δεκαετία», το οποίο σηματοδοτεί και την έναρξη μιας παγκόσμιας εκστρατείας με κύριο σκοπό να περάσει το συνεταιριστικό μοντέλο σε ένα νέο επίπεδο, και να διαδοθεί το μήνυμα ότι είναι καλύτερο από τα άλλα κυρίαρχα μοντέλα οργάνωσης και δράσης. Ένα από τα κύρια στοιχεία του προτάγματος του σχεδίου αυτού ήταν η προσπάθεια που πρέπει να γίνει για να αναβαθμιστεί η συμμετοχή των μελών. Έτσι, μην ξεχνάμε, πως η συμμετοχή είναι μια βασική συνεταιριστική αρχή. Εμείς θεωρήσαμε ότι έπρεπε να ανταποκριθούμε στο κάλεσμα αυτό και ξεκινήσαμε να

μελετούμε τί σημαίνει συμμετοχή και φυσικά πώς μπορεί να αναβαθμιστεί. Έτσι επειδή και η ένταξη και η συμμετοχή στους περισσότερους συνεταιρισμούς είναι εθελοντικές – δεν υποχρεώνεται κανείς ούτε να ενταχθεί, ούτε να συμμετέχει – ανοίξαμε ένα διάλογο με τις εθελοντικές οργανώσεις γενικότερα. Αναφέρομαι βέβαια σε αυτές που υπηρετούν ένα κοινωνικό σκοπό. Σε αυτές δηλαδή που είναι μη κερδοσκοπικές και λειτουργούν με τη μορφή σωματείου, δηλαδή δέχονται μέλη και εθελοντές.

Πώς βρήκαμε εμείς λοιπόν ότι ορίζεται η ολιστική συμμετοχή; Εννοείται ότι χρειαζόμαστε τη φυσική συμμετοχή πρώτα από όλα, δηλαδή τη συμμετοχή σε δράσεις, στη διακυβέρνηση, στις αρχαιρεσίες, στις εκδηλώσεις. Χρειαζόμαστε με άλλα λόγια, ενεργά μέλη. Ωστόσο, θεωρούμε ότι πρέπει να δίνουμε σημασία και στην πνευματική συμμετοχή. Εδώ κάναμε τη σύνδεση με την έννοια της μέθεξης. Σύμφωνα, με τον Πλάτωνα, γιατί αυτός είναι που ουσιαστικά εισήγαγε αυτόν τον όρο, *«μέθεξης είναι η συμμετοχή των επιμέρους αισθητών αντικειμένων στον κόσμο των ιδεών»*. Δηλαδή, η συμμετοχή του επιμέρους στην ιδέα. Ο Πλάτων δηλαδή υποστήριξε ότι τα αισθητά αντικείμενα κατέχουν κάποια ιδιότητα, που μπορούμε να δούμε, να πιάσουμε, να αισθανθούμε, κατέχουν μια ιδιότητα εξαιτίας του ότι μετέχουν στην ανάλογη ιδέα. Το πιο προσφιλέ παραδείγμα είναι αυτό με την ομορφιά. Ένα επιμέρους ωραίο αντικείμενο, είναι τέτοιο, εξαιτίας της μέθεξής του - της συμμετοχής του δηλαδή - στην ιδέα του ωραίου. Έτσι, οι εθελοντικές και γενικότερα οι συλλογικές κινήσεις υπηρετούν ένα συλλογικό σκοπό, υπηρετούν μια αποστολή, καλό είναι να κάνουμε τα μέλη μετόχους και στην ιδέα, δηλαδή στο υψιπετές κομμάτι. Έτσι, αν υιοθετήσουν και την ιδέα, οι πιθανότητες είναι ότι θα μετέχουν πιο επιτυχημένα στο εγχείρημα, θα γίνουν δηλαδή, πραγματικοί μέτοχοι – συμμετοχοί. Γι' αυτό πιστεύουμε πρέπει να κάνουμε γενικότερα επίκληση στον κόσμο των ιδεών. Εδώ, τώρα θέλω να δώσω ένα παράδειγμα υποχρεωτικής και όχι εθελοντικής συμμετοχής. Το παράδειγμα αυτό, είναι η εκπαίδευση, το σχολείο. Στο σχολείο, η συμμετοχή είναι υποχρεωτική και δυστυχώς, κατά την άποψή μου, βασιζόμαστε πολύ συχνά στο «καρότο και στο μαστίγιο», δηλαδή στους βαθμούς και στο μπαμπούλα των ποινών και των απουσιών και της τιμωρίας που θα λάβουν οι μαθητές αν δεν προσέχουν, αν δεν είναι καλοί. Ενώ τι καλύτερο περιβάλλον από το περιβάλλον της παιδείας για να δίνουμε στα παιδιά το κίνητρο να συμμετέχουν πνευματικά, ψυχικά, φυσικά στον κόσμο των ιδεών.

Η μέθεξη περιλαμβάνει και το θεατρικό σκέλος, της ψυχικής συμμετοχής και του κοινοτισμού. Όπως στο αρχαίο θέατρο οι θεατές μπορούσαν να παρασυρθούν από αυτό που έβλεπαν, και έτσι σταματούσαν να είναι απλοί θεατές και γίνονταν συμμετοχοί, ψυχικά και πολλές φορές φυσικά. Βέβαια, αυτό είναι κάτι που στις σύγχρονες θεατρικές παραστάσεις δεν συμβαίνει, αλλά σκεφτείτε ότι ως ένα βαθμό σε άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, όπως σε μουσικές συναυλίες, αυτό συμβαίνει. Δηλαδή μπορεί ο ίδιος ο καλλιτέχνης να σταματήσει και το ίδιο το κοινό συμμετέχει 100% φυσικά αλλά και ψυχικά. Η μέθεξη έχει τη δύναμη λοιπόν να σπάει τα αόρατα τείχη και να επιτρέπει σε όλους όσους το επιθυμούν να γίνουν μέρος της κοινής προσπάθειας. Μέσα λοιπόν από τις εκφάνσεις της μέθεξης δηλαδή και τη φιλοσοφική αλλά και τη θεατρική, ενδεχομένως μπορούμε να πιάσουμε την ολιστική συμμετοχή με τα οφέλη, βέβαια να είναι πολύπλευρα για όλους, δηλαδή και για τα μέλη και για το κοινό εγχείρημα. Ένα από αυτά είναι ότι όσοι συμμετέχουν μπορούν να αποκτήσουν ουσιαστικό ρόλο, μικρό ή μεγάλο, και σκεφτείτε ότι με αυτό τον τρόπο της ολιστικής

συμμετοχής, μπορούμε να καταπολεμήσουμε και το δηλητήριο που μπορεί να ρίξει το φαινόμενο του εξοστρακισμού, το οποίο μπορεί να είναι αντίθετο σε κάθε είδους συμμετοχή.

Νικολάου: Θα μπορούσαμε ένα πούμε Θεοδωρή, ότι αυτή η δουλειά που πρέπει να γίνει στο επίπεδο των ιδεών θα πρέπει να είναι, αυτό που το λέμε ίσως ιδεολογική δουλειά. Ένα κομμάτι είναι η οικονομική δραστηριότητα και η συμμετοχή σε αυτή, για να πετύχει οικονομικά ένα εγχείρημα γιατί έχει διπλή φύση το συνεργατικό εγχείρημα, κοινωνικό και οικονομικό. Το κοινωνικό για να πετύχει πρέπει πέρα από το όραμα να κάνεις και δουλειά πάνω στις ιδέες. Στην ιδεολογία.

Μπένος: Ακριβώς. Ναι, και αντίστοιχα αυτό θα επηρεάσει και το οικονομικό.

Νικολάου : Το έχουν μετρημένο.

Παπαφιλίππου: Αλληλένδετα.

Μπένος: Ακριβώς. Είναι αλληλένδετα. Αυτό είναι πολύ σημαντικό. Πολλά συνεργατικά σχήματα ή εθελοντικά σχήματα κάποιες φορές ξεχνούν ότι πρέπει να γίνεται δουλειά και σε αυτό το κομμάτι, το πνευματικό, το ιδεολογικό, πρέπει δηλαδή ακόμη και αν δεν είναι όλα τα μέλη δεκτικά σε κάτι τέτοιο – θα πρέπει εμείς να προσπαθούμε να τους κάνουμε μετόχους σε αυτές τις ιδέες που πρεσβεύουν αυτά τα εγχειρήματα. Είναι κάτι που δεν πρέπει να ξεχνάμε, είναι αρκετή πολλή δουλειά για να γίνει – το αναγνωρίζω – αλλά είναι κάτι που μπορεί να γίνει.

Νικολάου: Και να τα μέλη καταλάβουν όλο αυτό μπαίνουν με την ψυχή τους που λέμε, μετά. Είναι αυτό που έλεγες για το αρχαίο θέατρο, ότι συμπαρασύρονται οι θεατές και μπαίνουν και αυτοί στο θεατρικό. Ωραία, θα πάμε σερί Άσπα, γιατί δεν έχουμε χρόνο, χωρίς διάλειμμα. Πάμε στο κλείσιμο.

Παπαφιλίππου: Ας περάσουμε στο τελευταίο μέρος της σημερινής εκπομπής, και να συζητήσουμε γιατί ο διάλογος μεταξύ εθελοντικών εγχειρημάτων είναι πιο επίκαιρος από ποτέ.

Μπένος: Κατά την άποψή μου ο βασικός λόγος είναι ότι μπορεί να μάθει ο ένας από τον άλλο. Για παράδειγμα στο θέμα της συμμετοχής οι συνεταιρισμοί πιστεύω έχουν μεγαλύτερη τεχνική εμπειρία, την οποία μπορούν να μεταδώσουν σε άλλα εθελοντικά σωματεία. Αντίστοιχα και τα εθελοντικά σωματεία, που συνήθως υπηρετούν μια αποστολή, μπορούν να βοηθήσουν, σε αυτό που λέμε, στην αναβάθμιση της συμμετοχής και ενδεχομένως να ανταλλάξουν απόψεις και στο φιλοσοφικό κομμάτι της μέθεξης. Ένας άλλος λόγος είναι ότι χρειαζόμαστε γενικότερα συνέργειες, να σπάμε τα τείχη αν θέλουμε να πετύχουμε κάτι μεγάλο. Συχνά, βλέπουμε ότι ακόμη και συνεργατικά σχήματα δεν συνεργάζονται μεταξύ τους. Με λυπεί όταν το βλέπουμε, όχι απαραίτητα τα συνεργατικά σχήματα στον ίδιο χώρο, αλλά για παράδειγμα αγροτικοί με πιστωτικούς ή με άλλους. Ο ΒΙΟΣ είναι αυτός που το κάνει, συνεργάζεται με παραγωγούς και τα συνεργατικά τους σχήματα. Επίσης, συχνά περιχαράκωνουμε τους χώρους μας. Λέμε για παράδειγμα, *«Εσύ ανήκεις στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας»*, *«Εσύ είσαι το κράτος»*, *«Εσύ είσαι ιδιωτική οικονομία»*. Πιστεύω ότι πρέπει να δημιουργούμε χώρο ο ένας για τον άλλο. Δεν είναι ωραίο να υποπτευόμαστε ο ένας τον άλλο, γιατί έτσι καταλήγουμε μόνο να κατασκευάζουμε εχθρούς. Θεωρώ ότι πρέπει

να δούμε πώς μπορούμε να συνομιλήσουμε μεταξύ μας διαφορετικοί χώροι, που ερχόμαστε από διαφορετικές αφετηρίες, και να καταλάβουμε καλύτερα ο ένας τον άλλο. Ίσως το καλύτερο ξεκίνημα μπορεί να γίνει μεταξύ των οργανώσεων που έχουν ήδη στο DNA τους το κοινωνικό στοιχείο, δηλαδή οι συνεταιρισμοί και άλλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και σωματεία.

Ένα πρόσφορο πεδίο διαλόγου κατά την άποψή μου είναι η καταγραφή και η επικοινωνία του αποτυπώματος. Σκεφτείτε ότι στη χώρα μας πολύς κόσμος δεν κάνει τέτοιες σκέψεις όταν ακούει «μη κερδοσκοπική, μη κυβερνητική οργάνωση», δηλαδή κατευθείαν σκέφτεται το αμαρτωλό τους παρελθόν. Αυτό το έκανε παλαιότερα και για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς γιατί στο παρελθόν είχε και εκεί επικρατήσει ένα καθεστώς, ας πούμε κακοδιαχείρισης. Στη περίπτωση των μη κερδοσκοπικών, μη κυβερνητικών οργανώσεων είχε επικρατήσει ένα καθεστώς αδιαφάνειας. Και γενικότερα είχαν αμφίβολα αποτελέσματα.

Τώρα, αν υπάρξει ένας διάλογος με επίκεντρο την ανταλλαγή γνώσης ως προς την καταγραφή και την επικοινωνία του αποτυπώματος, του οικονομικού αλλά και κοινωνικού, νομίζω μπορούν και οι δυο χώροι να βοηθηθούν στο να διαλύσουν μια και καλή την αμφισβήτηση που συχνά βιώνουν από την κοινωνία. Και ιδιαίτερα αν δώσουν έμφαση στο κοινωνικό σκέλος του αποτυπώματος. Νομίζω το παράδειγμα του ΒΙΟΣ είναι το πλέον χαρακτηριστικό. Θυμάμαι ότι πριν λίγο καιρό ένα στοιχείο το οποίο μας έδωσε στη δημοσιότητα, ήταν ότι έχει δημιουργήσει νέες και ποιοτικές θέσεις εργασίας, οι οποίες σχετίζονται με αποδοχές 25% ανώτερες από τον κατώτατο μισθό. Αυτό δεν είναι κάτι που πρέπει να γίνεται γνωστό; Δεν είναι ένα κοινωνικό αποτύπωμα που θα πρέπει να το επικοινωνούμε και θα επηρεάζετε και έτσι ο κόσμος που θα θέλει να ενταχθεί, να συμμετέχει, να κάνει ενδεχομένως και τις αγορές του από τον ΒΙΟΣ. Όπως επίσης το γεγονός ότι ο ΒΙΟΣ σπάει τα ενδιάμεσα δίκτυα, και συνεργάζεται απευθείας με τους παραγωγούς, δεν είναι κάτι που θα πρέπει να ξέρει ο καθένας; Δεν είναι ένα στοιχείο που εντάσσεται στο κοινωνικό και οικονομικό αποτύπωμα και πρέπει να το κάνουμε γνωστό σε όλους;

Θεωρώ ότι έχουμε πολύ δρόμο μπροστά μας για να πείσουμε όλα τα τμήματα της κοινωνίας ότι το συνεταιριστικό μοντέλο και οι εθελοντικές κινήσεις αξίζουν, και πρέπει να διαλύσουμε την αμφισβήτηση που έχουμε γνωρίσει, που μάλιστα έχουν και οι ίδιοι μεγάλη ευθύνη σε αυτό, να αναπτύξουμε όσο το δυνατό περισσότερες συνέργειες, και να διαλύσουμε όπως είπα τα αόρατα τείχη που συχνά βάζουμε μεταξύ μας.

Νικολάου: Ναι είναι πράγματι σημαντικό να υπάρξει διάλογος γιατί μέσα από αυτόν θα αναπτυχθούν, ακόμα και αυτό που ανέφερες, ποιες συλλογικότητες είναι απλώς προμετωπίδες κάποιου άλλου πράγματος. Θα προκύψει και αυτό, και θα ξεχωρίσει η ήρα από το στάρι. Ο διάλογος βοηθά και σε αυτή την κατεύθυνση.

Μπένος: Ακριβώς. Πιστεύω πως αν είμαστε ανοιχτοί θα βοηθήσουμε και σε αυτή την κατεύθυνση. Θα συντελέσει και αυτό, στο να διαλύσουμε και τις όποιες αμφιβολίες και το κακό όνομα που έχει δημιουργηθεί, σε τμήμα των δυο χώρων για συγκεκριμένους λόγους.

Παπαφιλίππου: Να σε ευχαριστήσουμε πολύ Θεοδωρή και να κλείσουμε με μια ευχή. Ας γίνουμε μέτοχοι και συμμετοχοί του συνεταιρίζεσθε για μια πιο ανθρώπινη, δίκαιη και πιο ισότιμη κοινωνία.

Νικολάου: Ευχαριστούμε πολύ Θεοδωρή που ήρθες στην εκπομπή. Καλή συνέχεια.

Μπένος: Εγώ σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Καλή συνέχεια.

Πηγή:

http://www.univsse.gr/2016/05/blog-post_17.html?fbclid=IwAR0ExdZSBtMzbdQZZnwvuEW9SRU7JYwSNTHpQwWDqVbf7xcLlDxQJBWmgK0